

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ЗАСТУПНИКІВ ДИРЕКТОРІВ З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В 2021-2022 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Організація процесу навчання в закладах загальної середньої освіти в 2021-2022 навчальному році здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Указу Президента України від 25.05.2020 № 195/2020 «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в новій українській школі», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р (<https://cutt.ly/OyA9z5p>), розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 960-р «Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти)», Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр, затверджених постановою Кабінету Міністрів від 06.03.2019 № 221, Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688), Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392.

У 2021-2022 навчальному році в базовій школі розпочнеться реалізація пілотного проекту «Нова українська школа». Радимо ретельно опрацювати Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» від 30.09.2020 № 898 (<https://cutt.ly/DnhtiPH>).

Чинними для організації освітньої діяльності в закладах загальної середньої освіти в 2021-2022 навчальному році залишаються:

- наказ Міністерства освіти і науки України від 23.03.2018 № 283 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи»;
- лист Міністерства освіти і науки України від 09.08.2021 № 1/9-404 «Про переліки навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання в закладах освіти України в 2021-2022 навчальному році».

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87, з 1 вересня 2021 року за новими навчальними планами та програмами продовжать навчання учні 4 класу.

Основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених відповідним Державними стандартами результатів навчання є освітня програма закладу загальної середньої освіти. Освітня програма закладу освіти, який здійснює свою діяльність на різних рівнях освіти, може бути наскрізною (з 1 по 11(12) класи) або для певного рівня освіти. Документ схвалюється педагогічною радою закладу освіти та затверджується його керівником.

Нагадуємо, що чинними для розроблення освітньої програми є:

- для 1-4 класів – Державний стандарт початкової освіти, 2018 рік;
- типові освітні програми, затверджені наказами Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 № 1272, від 08.10.2019 № 1273, від 20.04.2018 № 407.

У 5-11 класах освітній процес здійснюватиметься відповідно до:

- Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405;

- Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 408 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 №1493 зі змінами, унесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 31.03.2020 № 464).

Керівництву закладів загальної середньої освіти, учителям-предметникам необхідно ретельно опрацювати наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» (<https://cutt.ly/4nhtRbj>) і, тим самим, підготуватися до введення в дію типової освітньої програми з наступного навчального року.

У 2021-2022 навчальному році розпочнеться впровадження НУШ в 5 класі в пілотних школах України. У Сумській області їх – чотири. Педагогам, які працюватимуть у наступному 2022-2023 навчальному році в 5-х класах, потрібно вже в цьому році ознайомитися з методичними рекомендаціями, наданими в листі Міністерства освіти і науки України від 06.08.2021 № 4.5/2303-21 надано «Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»; попрацювати над розробленням і апробацією навчально-методичного забезпечення освітнього процесу відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти; ознайомитися з модельними програмами, навчальними підручниками, посібниками для НУШ, продумати календарно-тематичне планування. У свою чергу, керівництву закладів загальної середньої освіти необхідно відповідально підійти до складання освітньої програми закладу освіти, з цією метою організувати підготовчу роботу, спланувати поступові дії педагогів задля забезпечення процесу наступності в 5 класі – успішного переходу учнів 4 класів до основної школи, що знайде відображення в річному плані роботи школи.

При розподілі годин варіативного складника робочого навчального плану рекомендуємо керуватися вказівками, викладеними в методичних рекомендаціях для заступників директорів з навчально-виховної роботи щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в 2020-2021 навчальному році (<https://cutt.ly/pnhrTEk>).

Акцентуємо увагу заступників директорів з навчально-виховної роботи на тому, що в старшій школі найбільш раціональним є використання годин варіативного складника на посилення вивчення предметів, які винесено для складання зовнішнього незалежного оцінювання.

Інформуємо, що в навчальному плані визначається загальний обсяг навантаження учнів, а очікувані результати навчання здобувачів освіти

окреслюються в навчальних програмах предметів/інтегрованих курсів (що є складниками освітньої програми).

Відповідно до Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у закладах загальної середньої освіти, рекомендуємо заступникам директорів з навчально-виховної роботи врахувати роз'яснення Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 № 1/9-322 «Роз'яснення щодо порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах в умовах повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей», можливість якої передбачена Державним стандартом початкової освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. Наголошуємо: про можливість поділу класів на групи при вивченні окремих предметів необхідно зазначити в освітній програмі закладу загальної середньої освіти.

Звертаємо увагу на те, що в освітній програмі необхідно подати переліком навчальні програми предметів/інтегрованих курсів. Чинними залишаються:

- перелік навчальної літератури, доступний на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/>), на сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>);

- перелік художніх та науково-популярних видань серії «Шкільна бібліотека» для закладів загальної середньої освіти (<https://lib.imzo.gov.ua/>);

- перелік літератури для дітей з особливими освітніми потребами, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 14.07.2018 №1039 «Про надання грифів Міністерства освіти і науки навчальній літературі для дітей з особливими освітніми потребами».

Зазначаємо, що необхідно опрацювати чинні документи, що регламентують порядок оцінювання результатів навчальних досягнень учнів у закладах загальної середньої освіти, а саме:

- Закон України «Про повну загальну середню освіту» (статтю 17);

- наказ Міністерства освіти і науки України від 14.07.2015 № 762 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 08.05.2019 № 621);

- наказ Міністерства освіти і науки України від 03.06.2006 № 496 «Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів».

Нагадуємо заступникам директорів з навчально-виховної роботи про необхідність урахування вказівок Міністерства освіти і науки України щодо проведення тематичного, семестрового та річного оцінювання.

В оцінюванні навчальних досягнень учнів 5-6 класів пілотних шкіл розрізняємо поточне формувальне оцінювання (оцінювання для навчання) та підсумкове оцінювання (семестрове, річне). Поточне формувальне оцінювання передбачає постановку перед учнями навчальних цілей, інформування учнів про критерії оцінювання, за якими буде визначено рівень їхніх навчальних досягнень на кінець навчального семестру та року; надання учням зворотнього зв'язку в письмовій, усній, електронній формах. Рекомендуємо педагогічним працівникам опрацювати інструменти для самооцінювання, взаємооцінювання, подані в додатку 1 методичних рекомендацій.

Семестрове оцінювання здійснюють з урахуванням різних видів навчальної діяльності, які мали місце протягом семестру, та динаміки особистих навчальних досягнень учня/учениці. Проведення окремої семестрової атестації не є обов'язковим і здійснюється на розсуд закладу освіти.

Річне оцінювання здійснюють на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним від оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки потрібно враховувати динаміку особистих навчальних досягнень учня / учениці протягом року.

Семестрова та річна оцінки можуть підлягати коригуванню. Процедура проводиться відповідно до п. 3.2. Інструкції з ведення класного журналу 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496.

Коригування річної оцінки здійснюють шляхом коригування семестрової оцінки за I та/або II семестр відповідно до п.п. 9-10 Порядку переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 14.07.2015 № 762 (зі змінами).

Оцінка результатів навчання учнів є конфіденційною інформацією, яку повідомляють лише учневі / учениці, його / її батькам (іншим законним представникам).

Педагогам, необхідно опрацювати додатки 2 (Орієнтовну рамку оцінювання навчальних досягнень здобувачів базової середньої освіти, на основі якої заклад може розробити власні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів), 3 (Орієнтовні вимоги до критеріїв та шкал оцінювання, що мають допоміжний характер).

Рекомендуємо дослідити методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813.

Структура 2021-2022 навчального року (за чвертями, півріччями, семестрами), тривалість навчального тижня, дня, занять, відпочинку між ними, інші форми організації освітнього процесу встановлюються закладом освіти в межах часу, передбаченого освітньою програмою та навчальним планом. Варто наголосити, що в Законі України «Про повну загальну середню освіту» йдеться про те, що освітній процес у закладах загальної середньої освіти має тривати не менше 175 навчальних днів – тобто з 1 вересня і фактично до 1 липня. Тривалість канікул протягом навчального року не може становити менше ніж 30 календарних днів.

Відповідно до законодавства та своїх установчих документів заклади загальної середньої освіти можуть здійснювати освітній процес за інституційною формою здобуття освіти: очною (денною, вечірньою), дистанційною та мережевою. Порядок здобуття загальної середньої освіти за інституційною формою врегульований Положенням про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 23.04.2019 № 536 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 22.05.2019 № 547/33518.

Під час планування організаційних заходів, що забезпечують освітній процес важливо врахувати можливість організації дистанційного навчання в умовах карантину, про що має бути зазначено в освітній програмі закладу.

Для організації дистанційного навчання пропонуємо скористатися порядком, викладеним у Положенні про дистанційну форму здобуття освіти, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання» (<https://cutt.ly/ChlYkOO>).

Рекомендації щодо організації освітнього процесу в дистанційній формі та використання онлайн-платформ для навчання учнів подано на сайті Міністерства освіти і науки України (mon.covid19.info).

Зауважуємо, що структуру та форму дистанційного навчання визначає педагогічна рада школи, ураховуючи освітню програму, навчальний план, особливості закладу освіти.

Звертаємо увагу заступників директорів з навчально-виховної роботи на те, що в змісті методичної роботи в закладах освіти мають відображатися питання що стосуються теорії та практики впровадження концептуальних засад реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». Указуємо на необхідність опрацювання з педагогами нових стандартів професій учителя початкових класів, учителя закладу загальної середньої освіти та вчителя з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста) з метою визначення чітких орієнтирів власного професійного розвитку педагога, а також запобіганню ризикам необ'єктивного оцінювання професійних компетентностей учителів під час атестації або сертифікації (наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/78704/).

Важливо також розвивати партнерство учнів і вчителів, забезпечувати рівність і протидіяти булінгу (цькуванню), допомагати учням реалізувати індивідуальну освітню траєкторію, створювати для вчителів умови для професійного зростання. Акцентуємо увагу на тому, що вчителі мають право на вільний вибір форм підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників.

Звертаємо увагу заступників директорів з навчально-виховної роботи на те, що, з метою підвищення якості освітніх послуг, постійного вдосконалювати освітнього середовища, системи оцінювання учнів, педагогічної діяльності, управлінських процесів, у школі доцільно проводити самооцінювання діяльності закладу та вимірювати якість освіти. Варто наголосити, що процеси навчання та управління школою можуть якісно вдосконалюватися за наявності:

- стратегії забезпечення якості освіти;
- необхідних ресурсів для організації навчання, створення інклюзивного освітнього середовища;
- прозорі системи оцінювання учнів, педагогічних працівників і директора;
- механізмів забезпечення академічної доброчесності;
- сучасної інформаційної системи управління школою.

Убачаємо за необхідність формування в закладах загальної середньої освіти внутрішньої системи забезпечення якості освіти на основі власне розроблених критеріїв та індикаторів оцінювання, що передбачають різні

методи збору інформації: анкетування або індивідуальне інтерв'ю з учнями, батьками та вчителями, дослідження у фокус-групах, спостереження за ходом уроку та освітнім середовищем, внутрішні моніторинги тощо.

Рекомендуємо керуватися методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки, розробленими спільно з Державною службою якості освіти, з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 30.11.2020 № 1480 «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти» (<https://cutt.ly/Vnht3ma>). Оприлюднені учням, батькам та вчителям результати самооцінювання свідчатимуть про прозорість та інформаційну відкритість школи.

У закладах освіти мають бути створеними безпечні та нешкідливі умови здобуття освіти. Задля дотримання безпечних умов перебування учасників освітнього процесу в закладі освіти рекомендуємо керуватись нормативними документами Міністерства охорони здоров'я України, у т.ч., місцевих органів влади щодо здійснення протиепідемічних заходів.

Методист з управлінської діяльності
навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності
та професійного розвитку
Сумського ОІППО

І.І. Іващенко

(підпис наявний в оригіналі)